

Postbus Postbus 29703 | 2502 LS 'S GRAVENHAGE

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Beste Geachte lezer,

Deze brief bevat adviezen op specifieke vragen van het Ministerie Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) over de eco-regeling voor 2026. De brief richt zich op mogelijke aanpassingen van de gewassenlijsten en is gebaseerd op input van diverse experts. De adviezen zijn gebundeld in één bijlage.

Bijlage 1 bevat, op verzoek van LVVN, een beoordeling van de suggesties van sectorpartijen voor aanpassingen van de gewassenlijsten in het kader van eco-activiteiten. De bijlage is opgebouwd uit zes onderdelen:

- Een overzicht van de huidige lijsten en de bijbehorende uitgangspunten;
- Adviezen over rustgewassen;
- Adviezen over vroeg ras roosgewassen;
- Biologische bestrijding met behulp van lokgewassen;
- Verlengde teelt;
- Zoete aardappel.

De adviezen zijn opgesteld op basis van expertkennis, en waar mogelijk onderbouwd met literatuur. De betrokken experts zijn geselecteerd op hun specifieke deskundigheid en brede landbouwkundige achtergrond. Hierdoor zijn ook recente ontwikkelingen meegenomen die (nog) niet in de wetenschappelijke literatuur zijn beschreven.

Met vriendelijke groet,

Jop Woltjer

Internationaal Beleid

DATUM
2 juni 2025

ONDERWERP
Advies TEWG eco-regeling
2026

UW KENMERK
DS/2513841

POSTADRES
P.O. Box 88
6700 AB Wageningen
The Netherlands

BEZOEKADRES
Droevendaalsesteeg 4
6708 PB WAGENINGEN

CONTACTPERSOON
Jop Woltjer

TELEFOON

E-MAIL

1 Bijlage 1: Reactie TEWG – Jaarlijkse herziening gewassenlijsten eco-regeling 2026¹

In deze notitie is een reactie opgenomen op verschillende suggesties voor de jaarlijkse herziening van de gewassenlijsten behorend bij de eco-activiteiten per 2026. De suggesties hebben betrekking op de lijst rustgewassen, de lijst vroeg ras rooigewas (uiterlijk 31 augustus) en de activiteit biologische bestrijding. Daarnaast is er een specifieke vraag ontvangen over de plaats van zoete aardappel binnen de eco-regeling, en is aandacht gevraagd voor rietzwenkgras voor industriële verwerking. Voor deze beoordeling en advies zijn verschillende experts geraadpleegd.

1.1 Huidige lijsten en uitgangspunten

De huidige gewassenlijsten zijn beschikbaar via de volgende link: [Eco-activiteiten, punten en waarde 2025](#). De voorwaarden van de eco-activiteiten zijn te raadplegen in de artikelen 18 tot en met 25 van de [Uitvoeringsregeling GLB 2023](#).

Bij de beoordeling van de suggesties is rekening gehouden met de gestelde voorwaarden en randvoorwaarden van de eco-regeling, waaronder:

- Rooigewassen worden niet beschouwd als rustgewas.
- Graszoden is eerder beoordeeld als zijnde geen rustgewas.
- De lijst "vroeg rooien" is bedoeld voor rooigewassen die uiterlijk op 31 augustus gerooid moeten worden. Deze lijst is niet geschikt voor gewassen die geoogst moeten worden.
- Biologische bestrijding via lokgewassen dient, indien mogelijk, ondergebracht te worden binnen de bestaande eco-activiteit "Tagetes als aaltjesbestrijding", om het aantal eco-activiteiten overzichtelijk te houden.
- Bij de beoordeling van nieuwe gewassen is ook gekeken naar hun effectiviteit binnen de regeling en eventuele praktische beperkingen of trade-offs.

1.2 Rustgewassen

Suggesties voor lijst Rustgewassen:

- 1) Suggestie:** Engelwortel (Angelica) toevoegen aan de lijst met rustgewassen.
Advies: Engelwortel is een wortelteelt en wordt als rooigewas geoogst. Aangezien rooigewassen niet op de lijst rustgewassen thuishoren, wordt geadviseerd Engelwortel niet op te nemen.
- 2) Suggestie:** Sedum toevoegen aan de lijst met rustgewassen.
Advies: De teelt van sedum vertoont sterke gelijkenis met die van graszoden. Eerder is geoordeeld dat de teelt van graszoden niet bijdraagt aan bodemkwaliteit, omdat bij het afvoeren van de zoden ook wortels en bovengrond worden verwijderd. Om die reden wordt geadviseerd ook sedum niet op te nemen als rustgewas (van Balen & Timmer, 2024).
- 3) Suggestie:** Rietzwenkgras voor industriële verwerking (gewascode 3805) toevoegen aan de lijst met rustgewassen.

¹ Bijlage is opgesteld in maart 2025 door Eva van der Burgt (Wageningen Plant Research) & Marcel van der Voort (Wageningen Plant Research).

Advies: Rietzwenkgras voor industriële verwerking is een monocotiel maaigewas. Het wordt in het najaar ingezaaid en kan vanaf het voorjaar meermaals geoogst worden. Daarmee voldoet het aan de voorwaarden van rustgewassen. Advies is om rietzwenkgras op te nemen op de lijst rustgewassen.

DATUM
2 juni 2025

PAGINA
3 van 5

1.3 Vroeg ras rooigewas (uiterlijk op 31 augustus)

Suggestie: In eerdere versie van de ecoregeling 'vroeg rooien uiterlijk op 31 augustus' zijn veel groentegewassen niet meegenomen. Om ook groentetelers te stimuleren om deel te nemen aan deze eco-activiteit, is vanuit LVVN voorgesteld om de volgende gewassen op te nemen: courgette, venkel, herfstprei, rettich, diverse slasoorten, pompoen, schorseneren, witlofpennen, spruiten, bosui en koolsoorten (bijvoorbeeld rode kool).

Algemeen advies: Van de voorgestelde gewassen zijn alleen herfstprei, schorseneren, witlofpennen, rettich/rammenas en bosui aan te merken als rooigewassen. De overige gewassen (courgette, venkel, diverse slasoorten, pompoen, spruiten en koolsoorten zoals rode kool) worden doorgaans niet gerooid, maar geoogst. Daarmee voldoen ze niet aan de randvoorwaarde van de eco-activiteit en vallen ze af voor opname op de lijst "vroeg ras rooigewas". Hieronder wordt het advies voor de vijf overgebleven gewassen verder toegelicht.

- 1) **Herfstprei:** RVO hanteert momenteel alleen gewascodes voor zomerprei (2801) en winterprei (2799). Zomerprei wordt geoogst van eind juni tot begin september en staat reeds op de lijst "vroeg ras rooigewas" (met oogstdatum vóór 31 augustus). Herfstprei wordt normaal geoogst tussen begin september en eind december. Voor de vroege herfstprei – die in september geoogst wordt – zou een prikkel tot eerdere oogst nuttig kunnen zijn, maar die valt feitelijk onder zomerprei. Latere herfstprei is rond 31 augustus nog onvoldoende ontwikkeld.
Advies: Herfstprei niet toevoegen aan de lijst "vroeg ras rooigewas".
- 2) **Schorseneren:** De oogstperiode van schorseneren begint pas in oktober. Daarmee voldoet dit gewas niet aan de eis van vroege oogst.
Advies: Schorseneren niet toevoegen aan de lijst "vroeg ras rooigewas".
- 3) **Witlofpennen:** Ook witlofpennen worden pas vanaf oktober geoogst.
Advies: witlofpennen niet toevoegen aan de lijst "vroeg ras rooigewas".
- 4) **Rettich / Rammenas:** Rettich wordt óf in de zomer geoogst tot eind juli, óf in de winter vanaf half september. Een oogst vóór 31 augustus is lastig realiseerbaar; rassen die hieraan voldoen zijn beperkt.
Advies: Rettich/rammenas niet toevoegen aan de lijst "vroeg ras rooigewas".
- 5) **Bosui:** De oogst van vroege bosui loopt van half juni tot eind juli; zomerbosui van eind juli tot half september. Er zijn voldoende mogelijkheden om vóór eind augustus te oogsten.
Advies: bosui toevoegen aan de lijst "vroeg ras rooigewas".

1.4 Biologische bestrijding met behulp van lokgewassen

Suggestie: Er wordt voorgesteld om de eco-activiteit Tagetes als aaltjesbestrijding uit te breiden met lokgewassen tegen aardappelmoeheid (AM), zoals raketblad en aardappel. De vraag is of deze gewassen een vergelijkbare bestrijdende werking

hebben als Tagetes en of ze passen binnen de richtlijnen en voorwaarden van de huidige eco-activiteit.

Algemeen advies: Tagetes is specifiek effectief tegen wortelstee-aaltjes, terwijl raketblad en aardappel vooral ingezet worden tegen aardappelmoehheid (AM). Voor deze beoordeling is gekeken naar de effectiviteit van raketblad en aardappel als lokgewas voor AM-bestrijding, en in hoeverre die vergelijkbaar is met de werking van Tagetes. Hoewel beide gewassen onder bepaalde omstandigheden kunnen bijdragen aan de bestrijding van AM, passen ze momenteel niet binnen de kaders van de bestaande eco-activiteit. Raketblad is minder effectief dan Tagetes en aardappel voldoet niet aan de voorwaarde van een minimale teeltduur van drie maanden (zie ook tabel 1).

Tabel 1: Vergelijking effectiviteit en teelt(risico's)

Factor	Raketblad	Aardappel	Tagetes
Effectiviteit tegen aaltjes	Gemiddeld 52% lokking (erg variabel)	78-92% lokking	Zeer effectief tegen wortelstee-aaltjes
Teeltperiode	Vanaf half mei	Niet later dan begin/half augustus	Ruimere zaaiopties; vanaf eind mei/begin juni tot half augustus (zaai na half augustus is weinig effectief)
Weersgevoeligheid	Gevoelig voor langzame beginontwikkeling en onkruid	Werkt niet bij bodemtemperatuur <10°C	Minder gevoelig
Bijkomende risico's	Kan tegenvallen in effectiviteit, onkruidprobleem	Moet op tijd gedood worden anders leidt het juist tot een sterke toename.	Weinig nadelen
Officiële erkenning	NVWA erkende maatregel voor AM bestrijding.	NVWA erkende maatregel voor AM bestrijding.	Bekende methode in eco-activiteiten

Hieronder volgt een nadere toelichting per gewas.

- 1) **Raketblad:** De effectiviteit van raketblad als lokgewas voor AM-bestrijding is variabel. De lokking van aardappelcysteaaltjes ligt tussen 15% en 72%, gemiddeld 52% — beter dan braak (gemiddeld 23%), maar minder effectief dan resistente rassen. De natuurlijke sterfte zonder lokgewas bedraagt al 50% in het eerste jaar en 30% in latere jaren, waardoor het extra effect van raketblad vaak beperkt is. Op zandgrond is de werking redelijk, maar op kleigrond is de lokking aanzienlijk lager. Bovendien kent raketblad een trage beginontwikkeling, wat leidt tot risico op onkruidconcurrentie. De NVWA erkent raketblad als bestrijdingsmaatregel, mits het gewas zich goed ontwikkelt en voldoende dichtheid bereikt.

Advies: Alhoewel raketblad als lokgewas in de praktijk inzetbaar is, is deze onvoldoende consistent effectief om op te nemen binnen de huidige eco-activiteit.

- 2) **Aardappel:** De effectiviteit van aardappel als lokgewas voor AM-bestrijding ligt relatief hoog. Een resistent en tolerant ras kan 78% tot 92% van de jonge aaltjes in de bovenlaag lokken, inclusief natuurlijke sterfte. Binnen de huidige eco-activiteit (Tagetes als biologische bestrijder) geldt dat het gewas minimaal drie maanden achter elkaar op het perceel moet blijven staan. Voor aardappel is dit niet haalbaar: maximale effectiviteit wordt bereikt binnen

37–47 dagen na poten. Om vermeerdering te voorkomen, moet het gewas uiterlijk 40 dagen na poten worden vernietigd (wettelijke verplichting). Bij een late teelt wordt de hoogste effectiviteit bereikt na 30–35 dagen, en na begin augustus neemt de werking af omdat het gewas zich dan onvoldoende ontwikkelt. Aardappel is erkend door de NVWA als bestrijdingsmaatregel, mits het gewas tijdig wordt vernietigd. Wordt er te lang gewacht, dan leidt dit juist tot een toename van de aaltjes.

Advies: Omdat aardappel niet voldoet aan de voorwaarde van een minimale teeltduur van drie maanden, is opname binnen de huidige eco-activiteit niet passend.

DATUM
2 juni 2025

PAGINA
5 van 5

Samenvatting: Raketblad is erkend als bestrijdingsmaatregel maar de effectiviteit is variabel. Aardappel voldoet niet aan de voorwaarden van de huidige activiteit (teeltduur) en kan zelfs averechts werken. Beide gewassen passen daarmee niet binnen de huidige eco-activiteit "Tagetes als aaltjesbestrijding".

1.5 Verlengde teelt

N.B.: "Verlengde teelt" is vanaf 2025 de nieuwe benaming voor "meerjarige teelt"

Suggestie: Toevoegen Rietzwenkgras voor industriële verwerking (gewascode 3805) op lijst "verlengde teelt".

Advies: Dit gewas wordt in het najaar ingezaaid en kan vanaf het daaropvolgende voorjaar meerdere keren per jaar worden geoogst. Het gewas is geschikt voor zowel eenjarige als meerjarige teelt, waarbij vanaf het tweede jaar de hoogste opbrengsten worden gerealiseerd (Rietzwenkgras teelthandleiding, 2017). In de praktijk wordt rietzwenkgras daarom vaak minimaal tweejarig geteeld.

Ter vergelijking: Miscanthus is eerder aangemerkt als een permanente teelt, vanwege de hoge aanplantkosten die pas na circa tien jaar worden terugverdiend. Voor rietzwenkgras ontbreken vergelijkbare kosten-batenanalyses, maar de lagere inzaaikosten maken het financieel aantrekkelijker voor afnemers. Hierdoor kan het gewas sneller worden ondergewerkt en sluit het beter aan bij de doelstellingen van de eco-activiteit. Rietzwenkgras voor industriële verwerking opnemen op de lijst "verlengde teelt".

1.6 Zoete aardappel

Suggestie: Draagt het gewas 'zoete aardappel' mogelijk bij aan de GLB doelen van de ecoregeling middels 1 of meerdere eco-activiteiten, zo ja welke eco-activiteiten?

Advies: Nee, de zoete aardappel is een eenjarig rooigewas waardoor het niet past bij de doelen van de meeste eco-activiteiten. In theorie zou de teelt kunnen passen binnen de eco-activiteit "vroeg ras rooigewas". Echter, vanwege de teeltomstandigheden en oogstperiode blijkt dit niet haalbaar.

Zoete aardappel wordt pas geplant bij een grondtemperatuur van minimaal 15°C (meestal eind mei of begin juni). De plant groeit onder warme omstandigheden en wordt doorgaans geoogst tussen de laatste week van september en de tweede week van oktober. Een oogst vóór 31 augustus, zoals vereist voor de eco-activiteit "vroeg ras rooigewas", is praktisch niet haalbaar omdat de knollen dan te klein zijn voor verkoop.

Bibliografie

van Balen, D., & Timmer, R. (2024, Februari 13). Aanpassingen gewassenlijsten eco-activiteiten. (E. van der Burgt, Interviewer)